Др Љиљана Крнета*
Висока школа струковних студија
за образовање васпитача у Кикинди
Милица Спасић, мастер
Предшколска установа „Врачар“,
Београд

UDC 159.928.23-053.4:004.738.5
Оригинални научни рад
Рад примљен: 20. XI 2024.
Рад одобрен: 26. XII 2024.

ПРИСУТНОСТ ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ И РАНОГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА НА ДРУШТВЕНОЈ МРЕЖИ ТИКТОК И ОДГОВОРНОСТ РОДИТЕЉА И ВАСПИТАЧА ЗА ЊИХОВУ БЕЗБЕДНОСТ НА ИНТЕРНЕТУ

САЖЕТАК: Друштвена мрежа на интернету ТикТок постала је популарна за време пандемије ковид-19. Ова друштвена мрежа највише пласира кратке видео-садржаје настале као индивидуалне или групне креације свих заинтересованих стваралаца и конзумената, различите животне доби, нарочито деце и младих из целог света. Родитељи дуго нису перципирали овај сервис на интернету као друштвену мрежу, те нису своју пажњу усмеравали ка могућим опасностима. Временом, одговорним појединцима није промакла тежња или вечита жеља младих особа да скрену пажњу вршњацима својим активностима и снимцима. Ови снимци приказују акробатски опасне ситуације, видео-садржаје настале у ризичним по живот околностима, возачка искуства малолетника, приватне интимне сцене, личне податке и друге материјале које је лако злоупотребити.

Васпитно-образовни рад у ери дигиталних технологија има посебну улогу у развоју критичке свести деце и родитеља о садржајима који се пласирају на интернету, а посебно на популарним друштвеним мрежама. Од савременог васпитача друштво очекује одговорност, критички и етички однос у сфери информисања и едуковања родитеља и безбедности деце на интернету и свакодневном конзумирању различитих дигиталних садржаја. Родитељи свакако имају највећу одговорност уз савете и сугестије од стране стручних особа. У раду је приказан сегмент истраживања, део мастер рада о присутности предшколске и школске деце на друштвеној мрежи ТикТок.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: ТикТок платформа, присутност деце предшколског и школског узраста, безбедност деце на интернету, одговорност родитеља и васпитача, приказ сегмента истраживања

* ljiljanakrneta@gmail.com

Увод

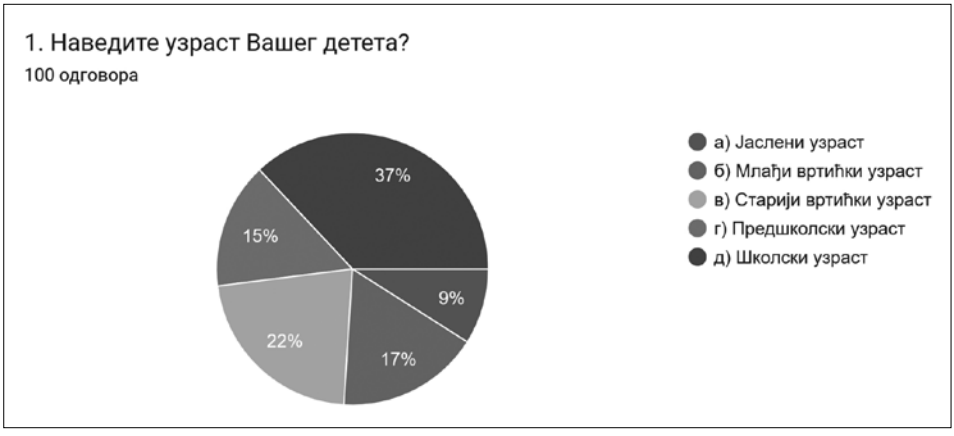
Присутност деце предшколског и школског узраста на ТикТок платформи и улога родитеља и васпитача у заштити њихове безбедности на интернету, важан је и актуелан процес у васпитању и образовању. Позната је популарност ТикТок-а међу децом предшколског и школског узраста и њихова свакодневна изложеност различитим садржајима. Коришћење интернета у предшколском узрасту представља изазов за родитеље и васпитаче због потенцијалних ризика, али га није могуће искључити из дечјих живота, јер је интернет постао нормално окружење и део дечјег одрастања као извор забаве, игре, информисања и образовања, као што су некада биле сликовнице, филмови и књиге за децу. Овај период развоја у когнитивном смислу је погодан за учење кроз игру, па и за учење и играње на интернету и за истраживање интернета. Умрежено друштво на интернету је феномен где социјални развој доживљава свој процват у развоју креативних изражаја сваког појединца, па и детета. На интернету у друштвеним интеракцијама, емоционални развој може бити осетљивији него на реалном нивоу, јер је велики број социјалних интеракција са непознатим особама и предаторима.

Студенткиња се у свом мастер раду бавила актуелном темом боравка деце на друштвеној мрежи ТикТок, количином времена које проводе на овој платформи, врстом садржаја који конзумирају и улогом родитеља у вези са њиховом контролом и безбедношћу на интернету. Потенцијални ризици на ТикТок платформи били су представљени кроз неконтролисане садржаје, некомерцијалне рекламе и маркетинг и превише времена проведеног пред екраном. Негативни утицаји ТикТок платформе кандидаткиња је описала и кроз више негативних утицаја: емотивни и психолошки утицаји услед присуства неприкладног садржаја, „страшних“ сцена, присуства негативних модела на које се деца угледају, имитирају њихово понашање, неприкладно се понашају и друге негативне социјалне појаве. Улога родитеља на безбедност деце на ТикТок-у, у мастер раду истакнута је као кључна, уз присуство и надгледање, постављање граница и филтрирање садржаја, стално информисање и едукацију које стручне службе могу да обезбеде кроз институционалну подршку.

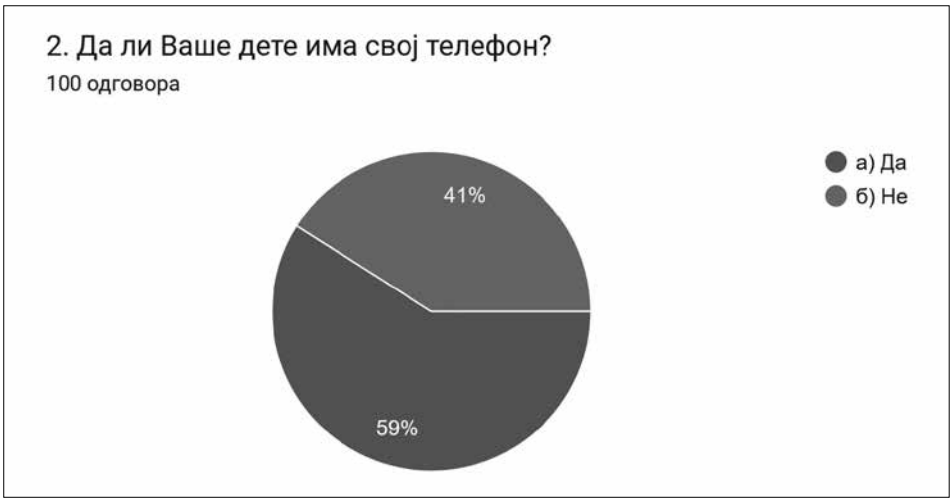
1. Приказ сегмента истраживања

У истраживању је примењена дескриптивна метода, истраживачка техника анкетирања помоћу инструмента анкетног упитника. На почетку упитника истраживач захтева основне податке о испитанику: пол, године радног стажа и стручну спрему, године родитеља, узрасну групу деце, а потом следе питања о предмету и проблему испитивања

– сати које деца проводе на интернету, садржаје које конзумирају на друштвеној мрежи ТикТок, облик родитељске контроле и друга питања. Анкетирање је било анонимно, реализовано је онлајн (Google online упитник) у току школске 2024/25. године на узорку који чине родитељи, њих 100 из целе Србије. У емпиријском делу рада, образложене су три хипотезе: Х1 потврдила је претпоставку да деца старијег узраста проводе више времена испред екрана него млађа и да деца родитеља мањих година старости проводе више времена испред екрана од родитеља већих година старости; Х2 којом се тврди да су родитељи деце млађег узраста више присутни приликом прегледања ТикТок садржаја него родитељи деце старијег узраста и Х3 којом је одбачена претпоставка, јер је испитивање показало да деца родитеља већих година старости у већој мери самостално претражују садржаје, што је супротно од почетне тврдње да деца родитеља мањих година старости у већој мери самостално претражују ТикТок садржај. Подаци у испитивању обрађени су методама дескриптивне статистике. Сви резултати сагледани су кроз задатке који су били у функцији операционализације циља и потврде или одбацивања хипотеза. За овај рад чинимо избор следећих графичких приказа резултата у истраживању. Увидом у полну стуктуру, 19 (19 %) родитеља је мушког пола и 81 (81 %) женског пола. Према резултатима приказаним у Графикону 1, највећи проценат анкетираних родитеља, 37 %, (37 испитаника), навео је да има дете школског узраста. 22 % испитаних родитеља (22 испитаника) изјаснило се да њихова деца припадају старијем вртићком узрасту. У нешто мањем проценту заступљени су родитељи деце млађег вртићког узраста: 17 %, (17 испитаника) и предшколског узраста 15 %, (15 испитаника). Најмање је било родитеља чија деца припадају јасленом узрасту – 9 % (9 испитаника).

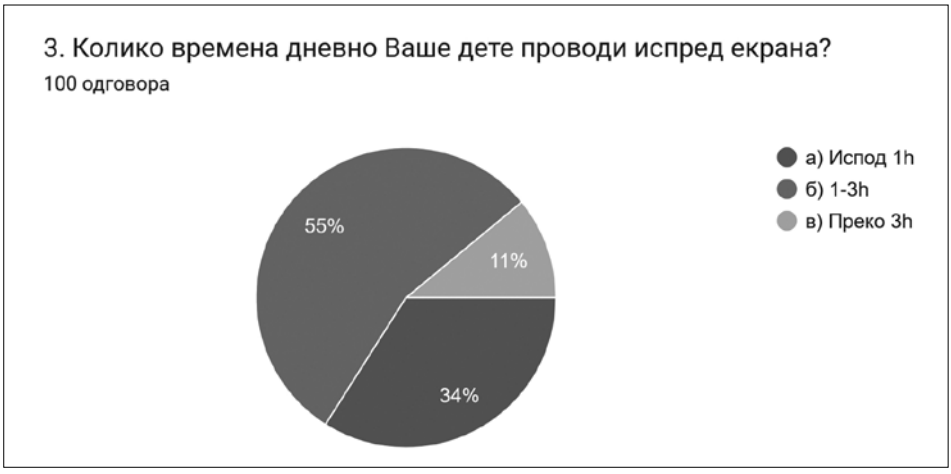

Графикон 1. Узрасна група детета

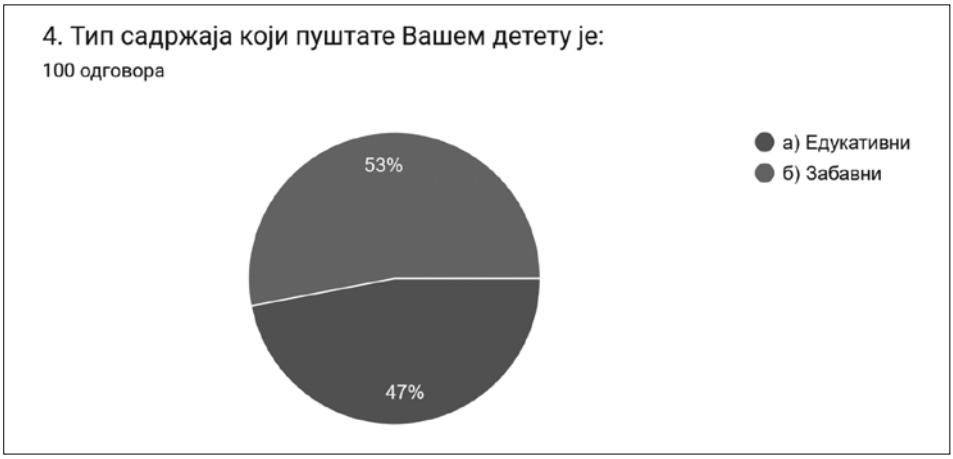
Графикон 2. Питање 2. „Да ли Ваше дете има свој телефон?“

Према овом графичком приказу, видимо да је 59 % (59 испитаника) родитеља одговорило да њихово дете има телефон и 41 % (41 испитаник) одговорио је да њихово дете нема свој (лични) телефон.

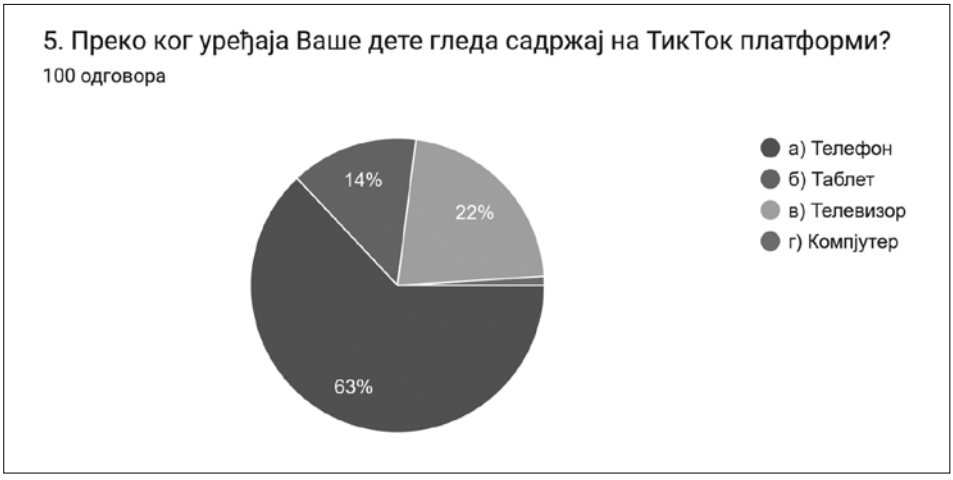
Графикон 3. Питање 3. „Колико времена дневно Ваше дете проводи испред екрана?“

Графикон 3. приказује колико деца дневно проводе времена испред екрана: 55 % (55 испитаника) наводи да њихова деца дневно проводе од 1–3 сата испред екрана, преко 3 сата навело је њих 11 % (11 испитаника) и 34 % (34 испитаника) навело је мање од сат времена дневно.

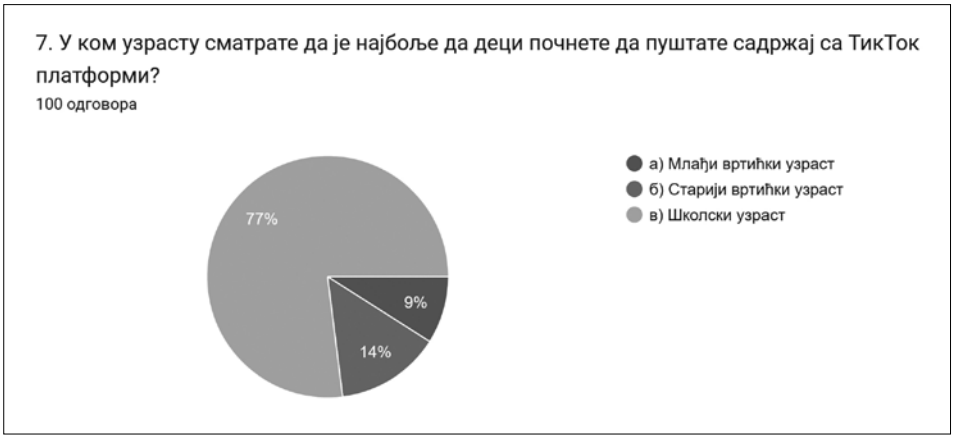
Графикон 4. Питање 4. „Тип садржаја који пуштате Вашем детету је едукативни, или забавни?“

Графикон 4. приказује мишљење родитеља у вези са типом садржаја који њихова деца прате на интернету: 47 % родитеља (47 испитаника) определило се за едукативне садржаје, док се 53 % родитеља (53 испитаника) определило за забавне садржаје на ТикТок платформи.

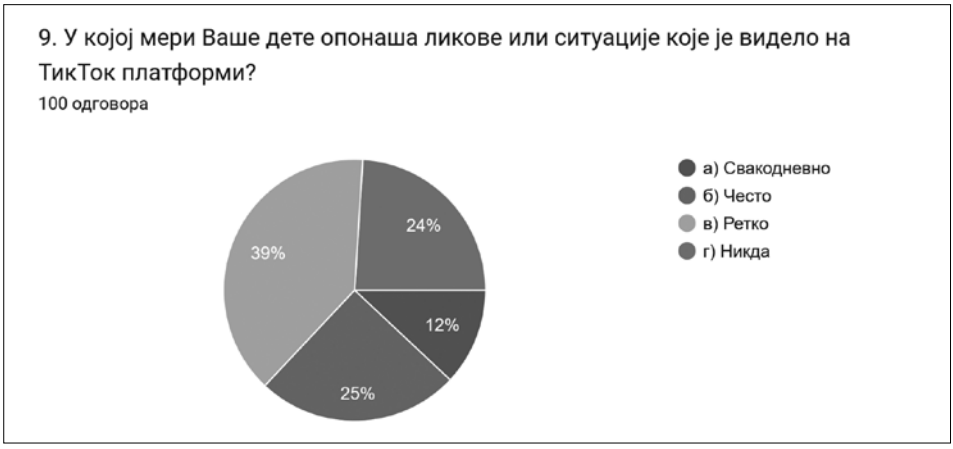
Графикон 5. Питање 5. „Преко којег уређаја ваше дете гледа садржај на ТикТок платформи?“

Анкетирани родитељи су се определили за следеће одговоре: 63 % (63 испитаника) наводи да дете приступа платформи ТикТок преко телефона, 14 % (14 испитаника) наводи преко таблета, 22 % (22 испитаника) преко ТВ-а, и преко компјутера 1 % (1 испитаник).

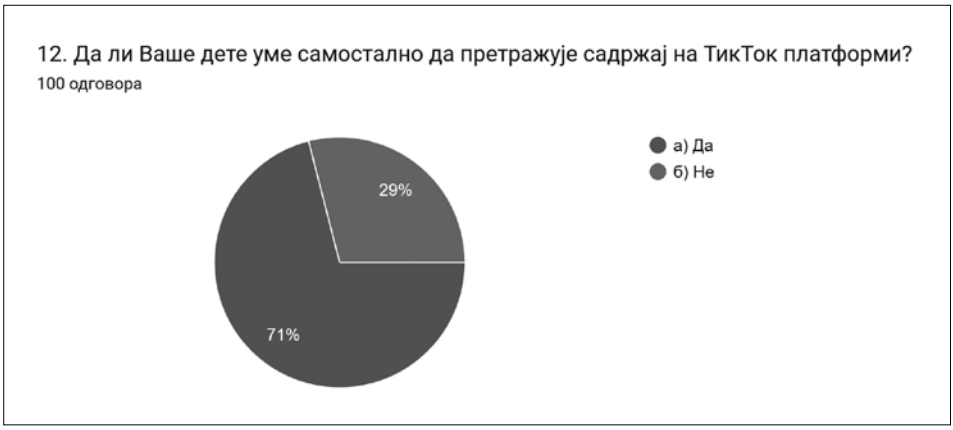
Графикон 6. Питање 7. У ком узрасту сматрате да је најбоље да деци почнете да пуштате садржај са ТикТок платформе?

Графикон 6. показује да 77 % родитеља (77 испитаника) сматра да је школски узраст најбољи за приступ ТикТок садржају, за старији вртићки узраст определило се 14% родитеља (14 испитаника), а за млађи вртићки узраст определило се 9 % родитеља (9 испитаника).

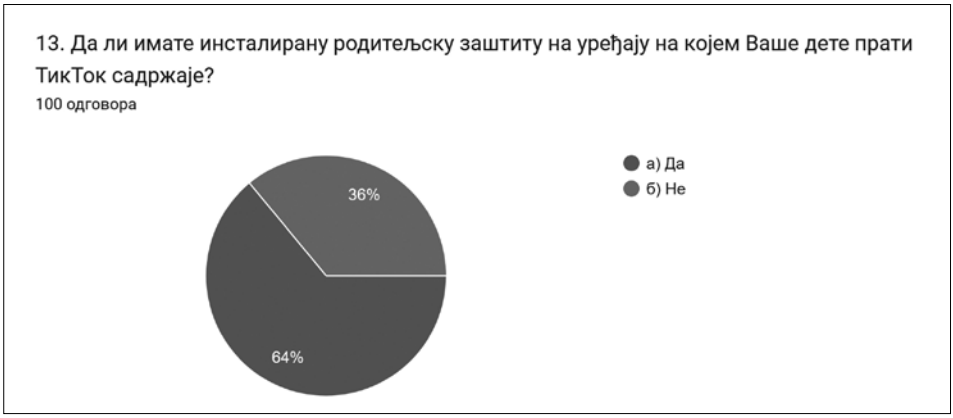
Графикон 7. Питање 9. „У којој мери Ваше дете опонаша ликове, или ситуације које је видело на ТикТок платформи?“

Графикон 7. приказује одговор на питање 9. да 39 % родитеља (39 испитаника) у нашем испитивању каже да њихово дете ретко опонаша ликове, или ситуације које је видело на ТикТок платформи, 25 % (25 испитаника) одговорило је да њихово дете често опонаша, 24 % (24 испитаника) одговорило је никада и 12 % (12 испитаника) одговорило је да њихово дете свакодневно опонаша ликове и/или ситуације на ТикТок платформи.

Графикон 8. Питање 12. „Да ли Ваше дете уме самостално да претражује садржај на ТикТок платформи?“

Графикон 8. приказује одговоре на питање број 12. из упитника: 71 % родитеља (71 испитаник) одговорилио је „Да“ и 29 % родитеља (29 испитаника) одговорило је „Не“ на питање: „Да ли Ваше дете уме самостално да претражује садржај на ТикТок платформи?“.

Графикон 9. Питање 13. „Да ли имате инсталирану родитељску заштиту на уређају на ком Ваше дете прати ТикТок садржаје?“

Графикон 9. приказује одговоре на питање 13. Већина родитеља, односно 64 % (64 испитаника) одговорила је „Да“, а у нешто мањем проценту, тачније 36 % (36 испитаника) одговорило је „Не“ на питање: „Да ли имате инсталирану родитељску заштиту на уређају на којем Ваше дете прати ТикТок садржаје?“.

У наставку рада приказаћемо табеле које дају увид у потврду хипотезе X_1 и X_2. Хипотеза X_1 полази од претпоставке да деца старијег

узраста проводе више времена испред екрана у поређењу са децом млађег узраста, као и да деца млађих родитеља проводе више времена пред екраном у односу на децу родитеља старије животне доби.

Таβела 1. Број сати које дете проведе испред екрана у зависности од узрасног доба

Узрасна група деце	**Мање од једног сата**	**Један до три сата**	**Више од три сата**
Јаслени узраст	6	2	1
Млађи вртићки узраст	5	10	2
Старији вртићки узраст	6	13	3
Предшколски узраст	5	8	2
Школски узраст	12	22	3

Резултати приказани у Таβели 1. указују на то да већина деце јасленог узраста (6 испитаника) проводи мање од једног сата дневно испред екрана. У овој групи примећен је ограничен контакт са дигиталним уређајима, што је очекивано с обзиром на узраст. Мањи проценат деце (2 испитаника) проводи од једног до три сата дневно, док само једно дете користи екран дуже од три сата дневно.

У групи деце млађег вртићког узраста уочава се промена у обрасцима коришћења екрана. Иако 5 испитаника наводи да њихово дете проводи мање од једног сата испред екрана, већина (10 испитаника) наводи да њихово дете проводи од једног до три сата дневно. У овој групи, мањи број деце (2 испитаника) користи екран више од три сата, што указује на благи пораст у укупном времену проведеном испред екрана у односу на претходну узрасну категорију.

Код деце старијег вртићког узраста доминира група која проводи од једног до три сата дневно испред екрана (13 испитаника). У поређењу са млађим узрастима, расте и проценат деце која проводе више од три сата дневно (3 испитаника). Шесторо родитеља (6 испитаника) наводи да њихова деца у овој групи користе дигиталне уређаје мање од једног сата дневно, што указује на то да се (можда) време проведено пред екраном повећава с порастом узраста.

Према мишљењу родитеља, у предшколској групи, више од половине деце (8 испитаника) проводи од једног до три сата дневно испред екрана. Петоро деце проводи мање од једног сата, двоје прелази границу од три сата дневно. Иако већина деце у овој групи није у

категорији прекомерног коришћења екрана, уочава се наставак раста времена проведеног испред дигиталних уређаја.

На крају уочена је промена у групи школског узраста. Према мишљењу родитеља, највећи број деце (22 испитаника) проводи од једног до три сата дневно испред екрана. Истовремено, 12 испитаника наводи да њихово дете проводи више од три сата дневно, док тек мањина (3 испитаника) користи уређаје мање од једног сата. Ови подаци указују на то да са поласком у школу значајно расте изложеност деце дигиталним садржајима.

Табела 2. Број сати које дете проведе испред екрана у зависности од година старости родитеља

Године старости родитеља	**Мање од једног сата**	**Један до три сата**	**Више од три сата**
До 25 година старости	7	7	4
26–35 година старости	13	10	3
36–45 година старости	21	21	0
46 и више година старости	7	0	7

Резултати приказани у Табели 2. указују на то да у групи родитеља до 25 година старости, највећи проценат деце проводи мање од једног сата дневно испред екрана (7 испитаника). Исти број деце из ове групе (7 испитаника) проводи од једног до три сата дневно, док четворо (4 испитаника) деце проводи више од три сата испред екрана. Ово указује на умерено, али приметно присуство дужег екранског времена у најмлађој родитељској групи.

У групи родитеља старости од 26 до 35 година, највећи број деце (13 испитаника) проводи мање од једног сата дневно испред екрана. Од једног до три сата проводи десеторо деце (10 испитаника), док мањи проценат (3 испитаника) проводи више од три сата.

Код родитеља узраста од 36 до 45 година, половина деце (21 испитаник) проводи мање од једног сата испред екрана, док преостали (21 испитаник) проводи између једног и три сата дневно. Према навођењу родитеља, ниједно дете из ове групе не проводи више од три сата дневно испред екрана.

У групи родитеља старости 46 и више година, половина деце (7 испитаника) проводи мање од једног сата дневно испред екрана, док преостали (такође 7 испитаника) проводи више од три сата. Према навођењу родитеља, ниједно дете из ове групе не проводи време у интервалу од један до три сата.

На основу података из Табеле 1. и Табеле 2. може се закључити да је хипотеза Х1 потврђена – деца родитеља млађе животне доби, као и деца родитеља старијих узраста, у већој мери проводе дужи временски период испред екрана, док је код средње старосне групе (26–45 година) уочена већа склоност ка контролисаном и умереном коришћењу дигиталних уређаја.

2. Закључак

ТикТок је постао значајан део свакодневице младих и деце. Иако ова платформа може понудити бројне могућности, као што су забавни и едукативни садржаји, важно је указати и на потенцијалне ризике за правилан развој деце. Један од ризика је прекомерно време које деца проводе на овој платформи. Дуже коришћење ТикТок-а може довести до смањеног интересовања за друге активности, попут игре, учења или дружења, као и до честог позивања на садржаје које деца тамо виде, што може да утиче на њихову пажњу и социјалне вештине. Други ризик односи се на тип садржаја који деца прате. Иако постоје и едукативни видео-садржаји, већину чине забавни садржаји. Што су деца старија, то више времена проводе испред екрана. Највише времена уз дигиталне уређаје бележи се код деце школског узраста. Када је реч о старосној доби родитеља, уочено је да родитељи од 26 до 45 година показују виши ниво контроле. Родитељи млађе деце више су укључени у надзор над садржајима које деца гледају. Деца старијих узрасних група проводе више времена на ТикТок-у, а присуство родитеља у тим активностима се смањује. Закључак на основу истраживања јесте да присуство деце предшколског и школског узраста на друштвеној мрежи ТикТок, није могуће избећи у савременом дигиталном добу. Овај закључак указује на чињеницу да су деца изложена ризицима свакодневно и да само превентивне мере које укључују сталну едукацију, информисање и надзор деце од стране родитеља, могу донекле да спрече негативне појаве. Узорак у испитивању је мали да бисмо изводили велике закључке, али може да буде полазна основа за нова истраживања на тему безбедности деце на интернету. Улога родитеља и васпитача веома је важна за квалитетан развој детета, а нарочито њихова међусобна комуникација. Превентива и контрола кључне су речи, поред разумевања дигиталне безбедности, родитељске присутности, разговора и подршке. Временско ограничење и контрола саджаја такође је препорука за безбедност деце на интернету.

ЛИТЕРАТУРА

Анђелковић, Н. (2008). *Дете и рачунар у породици и дечијем вртићу*. Београд: Беокњига.

Арсенијевић, Ј. (2025). *Дигитална писменост: управљачко-рефлексивни приступ употреби дигиталних медија*. Кикинда: Висока школа струковних студија за образовање васпитача.

Андевски, М. и Арсенијевић, Ј. (2015). *Мреже медијске стварности*. Вршац: Висока школа струковних студија за образовање васпитача „Михаило Палов".

Вилотијевић, М. и Мандић, Д. (2015). *Управљање развојним променама у васпитно-образовним установама*. Београд: Учитељски факултет.

Гоне, Ж. (1998). *Образовање и медији*. Београд: Клио.

Грегорац, И. (1995). *Васпитање и комуникација*. Нови Сад: Матица српска.

Крнета, Љ. (2010). *Значај свести васпитача о одговорности у процесу примене информационе технологије у васпитно-образовном раду и развоју техничке културе деце*. VI Симпозијум са међународним учешћем: „Васпитач у 21. веку", 26–27. 03. 2010. Сокобања. Алексинац: Висока школа за васпитаче струковних студија.

Крнета, Љ. (2018). *Од играчке до рачунара. Приручник за студенте основних студија*. Кикинда: Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди.

Крнета, Љ. (2018). *Дете и медији. Приручник за студенте мастер студија*. Кикинда:Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди.

Крнета, Љ. (2020). *Интернет за васпитаче. Приручник за студенте струковних студија за образовање васпитача*. Кикинда: Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Кикинди.

Крнета, Љ., Спасић, М. (2025). *Присутност деце предшколског узраста на друштвеној мрежи ТикТок и одговорност родитеља за њихову безбедност на интернету*. Мастер рад. Кикинда: Висока школа струковних студија за образовања васпитача у Кикинди.

Мартиноли, А., Мирковић, А. (2021). *Приручник медијске и информационе писмености за родитеље*. Београд: Министарство културе и информисања Републике Србије.

Мићевић-Карановић, Ј., Маљковић, М., Павлов, С., Месарош-Живков, А. и Вукобрат, А. (2019). *Протективни фактори и ресурси родитеља и васпитача у суочавању деце предшколског узраста са ризичним утицајима дигиталних медија на дечји психофизички развој*. Кикинда: Висока школа струковних студија за образовање васпитача.

Мићевић-Карановић, Ј., Месарош-Живков, А., Павлов, С. и Бркљач, Т. (2020). *Ризични утицаји дигиталних медија на психофизички развој деце предшколског узраста*. Кикинда: Висока школа струковних студија за образовање васпитача.

Попадић, Д. и Кузмановић, Д. (2016). *Млади у свету интернета – Коришћење дигиталне технологије, ризици и заступљеност дигиталног насиља међу ученицима у Србији*. Београд: Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије / UNICEF.

Потер, Џ. (2008). *Медијска писменост*. Београд: Клио.
Сучевић, В.(2009). Социјалне и радне компетенције васпитача као предуслов квалитетног васпитно-образовног рада у предшколској установи. *Норма*, XIV, 2/2009. Сомбор: Педагошки факултет.
Секулић, М., и Аритоновић, Д. (2020). Образовање васпитача и стање предшколског васпитања у Србији, 90–96. *Зборник радова са Петнаесте конференције са међународним учешћем „Васпитач у 21. веку"*, број 19. Алексинац: Висока школа за васпитаче струковних студија.
Чикош, Д., Кнежевић, Д., Урошев, П. (2006). *Деца у свету рачунара*. Бачка Паланка: Предшколска установа „Младост".

Ljiljana Krneta, Ph.D.
Milica Spasić, MA

PRESCHOOL AND YOUNGER SCHOOL-AGE CHILDREN ON TikTok: THE ROLE OF PARENTS AND TEACHERS IN CYBER SAFETY

ABSTRACT: The social media platform TikTok gained widespread popularity during the COVID-19 pandemic. It is currently one of the leading platforms for sharing short videos created through individual or group creative efforts by users of various ages, particularly children and young people worldwide. For a long time, many parents did not recognize this internet service as a social network and therefore did not pay sufficient attention to the potential risks associated with its use. Over time, responsible individuals began to acknowledge young people's persistent desire to gain the attention of their peers through activities and video content. Such content often includes acrobatically dangerous actions, videos recorded in life-threatening situations, underage driving experiences, private and intimate recordings, the disclosure of personal data, and other materials that can be easily misused.

In the era of digital technology, educators play a crucial role in developing critical awareness among children and parents regarding online content, particularly on popular social networks. Society expects contemporary preschool teachers to demonstrate responsibility as well as a critical and ethical approach when educating and informing both parents and children about cyber safety and the everyday consumption of digital content. This paper presents a segment of research conducted as part of a master's thesis on the preschool and younger school-age children's use of TikTok social media platform.

KEY WORDS: TikTok platform, preschool and younger school-age children, children's cyber safety, role of parents and preschool teachers, research segment presentation